

Tekst: Karlijn Meulman • Fotografie: ©Wilco van Dijken

Basisschool De Zandberg geeft wereldoriëntatie op eigen wijze vorm

“Naar school gaan is elke dag een feestje”

Groep 3 bouwde een eigen Dinomuseum, groep 6 maakt filmpjes over bezienswaardigheden in Nederland en groep 5 weet alles over de oude Grieken en Romeinen. Basisschool De Zandberg in Breda werkt sinds afgelopen schooljaar volgens een eigen curriculum voor wereldoriëntatie, los van standaardmethoden. De basis vormen de aanbodsdoelen van SLO en de kerndoelen van het primair onderwijs. De thematische aanpak blijkt een groot succes. “We halen zoveel meer uit de kinderen.”

Basisschool De Zandberg mag dan bijna achthonderd leerlingen hebben, binnen voelt het kleinschalig dankzij de gezellige sfeer. De gangen hangen vol werkstukken, projecten zijn trots tentoongesteld en de kinderen zijn op verschillende manieren samen aan het werk. De klassen zijn vrolijk ingericht en overal is het periode-

thema duidelijk herkenbaar. In groep 6 wapperen oranje vlaggetjes (thema: ‘Ik houd van Holland’) en het Lab van groep 3 is omgetoverd in een prehistorische grot waar de kinderen een Dinomuseum hebben ingericht (thema: ‘Lang, lang geleden’). De thema’s komen in de hele school tot leven.

Schooleigen aanpak zelf uitwerken

Michiel Santegoeds is leerkracht van groep 7 en lid van het onderwijsontwikkelteam dat het thematisch werken uitdiepte op De Zandberg. “Tot vorig jaar werkten we nog volgens vaste methoden, maar we wilden graag thematisch les gaan geven”, vertelt hij. “Eerst kregen leerkrachten de vrijheid om dat zelf vorm te geven, maar in de praktijk werkte dat niet. Een leerkracht van groep 7 ging bijvoorbeeld aan de slag met de Tweede Wereldoorlog, terwijl dat eigenlijk stof voor groep 8 is. Er moest een kapstok komen met thema’s per jaargroep.”

“Gebruik maken van elkaars expertise is belangrijk.”

Zelf de regie bij het vormgeven

De school kocht bewust geen bestaande methodiek in, maar nam zelf de regie bij het vormgeven van haar onderwijs. Het onderwijsontwikkelteam verdeelde het jaar in vijf periodes. Iedere jaargroep werkt elke periode aan een ander thema. Aan elk thema zijn concrete doelen gekoppeld. De leerkrachten weten zo precies wat kinderen moeten weten, kennen en kunnen na de themaperiode. Leerkrachten geven zelf invulling aan het thema, met een combinatie van onder andere traditionele methoden, zelfontwikkeld lesmateriaal en internet. Veel aandacht is er voor de 21e eeuwse vaardigheden.

Santegoeds: “We willen niets voorkauwen, leerkrachten zijn aan zet. Maar door de grote lijnen vast te stellen, weten we zeker dat alle onderwerpen evenwichtig en samenhangend aan bod komen.”

Aanbodsdoelen SLO zijn de basis

De Zandberg gebruikte de aanbodsdoelen van SLO als uitgangspunt voor de nieuwe aanpak. Om scholen houvast te geven bij het ontwikkelen van een schooleigen curriculum, ontwikkelde SLO inhoudslijnen voor elk leergebied. Deze werden uitgewerkt in aanbodsdoelen voor de drie fasen van het primair onderwijs. Gäby van der Linde-Meijerink, onderwijskundige SLO: “De aanbodsdoelen maken inzichtelijk welke kennis en vaardigheden een leerkracht aanbiedt aan leerlingen. Zo kunnen scholen methoden loslaten en hun eigen onderwijsleerlijnen ontwikkelen.”

“De doelen helpen scholen om anders na te denken over hun onderwijs”, zegt Martin Klein Tank, onderwijskundige bij SLO. “Ze zorgen voor houvast: wat past bij het onderwijsprogramma en welke kennis moet een kind opdoen?”

Fotografie: ©Wilco van Dijke

Santegoeds: “We hebben de aanbodsdoelen geprint en we zijn letterlijk gaan knippen en plakken: wat vinden we belangrijk, wat moet terugkomen in ons curriculum en hoe kunnen we de vertaalslag naar de praktijk maken? Zo gaven we een eigen draai aan ons onderwijs.”

Tijd vrijmaken voor onderwijsontwikkeling

Toen De Zandberg besloot om aan de slag te gaan met thematisch werken, werden daar bewust leerkrachten en tijd voor vrijgemaakt. “Deze manier van werken is nieuw voor ons”, zegt Hans Staps, directeur van De Zandberg. “Dat kun je niet naast je gewone werk doen. Daarom houden we voor de start van een nieuw thema studiedagen, waarbij de leerkrachten bij elkaar komen om het thema te bespreken en de grote lijnen in te vullen. Goed teamwerk is heel belangrijk voor het slagen van deze werkwijze.” Santegoeds: “We maken veel gebruik van elkaars expertise. Ik vind het bijvoorbeeld leuk om te vertellen over Griekse mythes. Dat doe ik ook in andere klassen dan mijn eigen groep als collega’s daarom vragen. Het gaat om het optimaal benutten van talenten van medewerkers én kinderen.”

15 slo

Gouden tips voor thematisch werken

- Gun je team de tijd om je curriculum te ontwikkelen en vorm te geven in de praktijk.
- Zorg dat leerkrachten gebruik maken van elkaars expertise.
- Wil niet teveel binnen één thema en houd de rode draad met kerndoelen stevig vast.
- Maak ruimte voor studiedagen: durf tijd en mensen vrij te maken voor onderwijsontwikkeling.
- Zorg voor goede communicatie tussen leerkrachten, zodat ze precies weten waar hun jaargroep mee bezig is.
- Start niet tegelijk met andere grote projecten op school. Focus op de ontwikkeling van thematisch werken is belangrijk.
- Maak een goede kapstok als basis voor het thematisch werken. Schrijf niet voor aan leerkrachten, maar bied wel heldere kaders.
- Blijf evalueren en verbeteren.

Fotografie: © Mico van Dijen

< Femke Buijs

teveel opdrachten bedachten of onderwerpen te groot maakten. Keuzes maken is belangrijk, net als evalueren. We bespraken steeds wat werkte en wat niet en stelden bij waar nodig. Deze aanpak is nooit af, we blijven ontwikkelen.”

Betrokken ouders

De ouders zijn ook heel betrokken bij het thematisch werken. Ze krijgen voor elk nieuw thema een mail toegestuurd en worden uitgenodigd om mee te denken. Voor ‘Ik houd van Holland’ heeft een muzikale moeder Hollandse hits uitgewerkt en in groep 3 werden danslessen verzorgd. “We zien dat ouders allerlei spullen meegeven en ook privé aansluiten bij het onderwijs”, zegt Buijs. “Zo gaan ze bijvoorbeeld naar een bepaald museum of kijken een film die past bij het thema. Zo versterken thuis en school elkaar.”

Werken in circuits

De groepen 6 van De Zandberg werken aan het thema ‘Ik houd van Holland’. Leerkracht Sandra van Oosterhout werkt met een circuit, waarbij kinderen in groepjes met verschillende opdrachten bezig zijn en regelmatig rouleren. Een groepje plakt plaatsnamen op een blinde kaart van Nederland. Andere kinderen werken aan een *mindmap*, de basis voor hun presentatie over een bezienswaardigheid in Nederland. In een aparte ruimte geeft een leerling zijn presentatie voor een *green screen* en twee klasgenoten maken daar filmopnames van. Van Oosterhout is erg enthousiast over de gekozen werkwijze. “Kinderen leren op verschillende manieren, ze leren samenwerken, presenteren”, zegt ze. “We halen zoveel meer uit hen dan voorheen. Wat willen zij weten, leren en onderzoeken? En hoe willen ze dat doen? Ze vinden het leren veel leuker en zijn meer betrokken bij de lessen. ‘Het wordt weer een leuke dag’, hoor ik ze nu zeggen.”

“Eerst was het veel moeten, nu mogen we vooral veel.”

Valkuil: teveel willen

Ook Femke Buijs en Lisenka Mathijssen, leerkrachten groep 3, zijn heel positief. “Voor onze leerlingen betekent deze aanpak dat de overstap tussen groep 2 en 3 niet meer zo groot is”, zegt Buijs. “Op de kleuterschool is het vooral nog spelen en beleving, in groep 3 zijn het opeens klassikale lessen waarbij ze uit een boek moeten leren. Wij wilden de beleving graag terugbrengen.” Ze gingen enthousiast aan de slag met het thematisch werken. “Soms wat té enthousiast”, lacht Mathijssen. “Onze belangrijkste valkuil bleek dat we soms teveel wilden. We hadden zoveel ideeën, dat we

“We halen meer uit de kinderen dan voorheen.”

Gemotiveerde leerlingen en leerkrachten

Mathijssen en Buijs vinden dat de gekozen aanpak veel gebracht heeft. “De kinderen zijn gemotiveerd en blij en wij als leerkrachten zijn dat ook”, zegt Buijs. “We zitten niet meer vast aan een methode, maar hebben de ruimte om zelf de lessen in te richten.” Mathijssen: “Kinderen leren door te doen en daardoor slaan ze kennis beter op. We kunnen nu ook veel dieper op onderwerpen ingaan. Voor mij is elke dag een feestje, de reacties van leerlingen zijn zo leuk. Ik heb bovendien het gevoel dat ik nu dichter bij mezelf mag blijven. Eerst moest ik vooral veel, terwijl ik nu van alles mag.” De Zandberg gaat nu aan de slag met het verder verbeteren van de thema’s. “Zonder de boel dicht te timmeren, anders zijn we weer onze eigen methode aan het schrijven”, zegt Santegoeds. “We willen onder andere nog meer uit de kinderen laten komen. Brainstormen, gesprekken voeren met de klas, onderwerpen en leervragen bij de kinderen naar boven halen. We willen hen nog meer aan het denken zetten.” ☒

Meer informatie:

- over de inhoudslijnen met aanbodsdoelen van SLO: primaaironderwijs@slo.nl
- over de manier van werken van De Zandberg: www.doelgerichtontwikkelen.nl